

ภาษาบาลี ๑ คำ คติธรรมประจำสัปดาห์

“ปัญญาชีวิต — ผู้มีชีวิตอยู่ด้วยปัญญา”

คำว่า **ปัญญาชีวิต** เป็นคำภาษาบาลีโดยตรง มาจากคำว่า **ปัญญา** (ความเข้าใจถูกเห็นถูก) กับคำว่า **ชีวิต** (ผู้มีชีวิตอยู่) แปลรวมกันได้ว่า ผู้มีชีวิตอยู่ด้วยปัญญา, จะเห็นได้ว่าบุคคลผู้มีชีวิตอยู่ด้วยปัญญานั้น เป็นการมีชีวิตอยู่อย่างประเสริฐ เพราะเห็นประโยชน์ของการได้สะสมกุศล และการอบรมเจริญปัญญา ไม่ว่าจะอยู่ในฐานะใด เพศใด ก็ตาม ตามข้อความจากสารัตถ-
ปกาสินี อรรถกถา สังยุตตนิกาย สคาถวรรค วิตตสูตร ว่า บทว่า **ปัญญาชีวิต ชีวิตมาหุ เสฏฐิ** [คนที่เป็นอย่างปัญญา นักปราชญ์ทั้งหลายกล่าวว่า มีชีวิตประเสริฐ] ความว่า บุคคลใดเป็นอย่าง
ด้วยปัญญา เป็นคฤหัสถ์ ย่อมดำรงอยู่ในศีล ๕ เริ่มตั้งสลากภัตร (ภัตรที่ถวายตามสลาก)
เป็นต้น จึงชื่อว่า เป็นอยู่ด้วยปัญญา หรือว่าเป็นบรรพชิต เมื่อปัจจัยเกิดขึ้นแล้วโดยธรรม ก็ย่อม
พิจารณาสิ่งที่มีอยู่นี้แล้วจึงบริโภค ถือเอากรรมฐาน เริ่มตั้งวิปัสสนา ว่าเป็นอยู่ด้วยปัญญา
เพราะสามารถบรรลุอริยมรรคได้ ด้วยเหตุนี้ นักปราชญ์ทั้งหลาย จึงกล่าวว่า บุคคลผู้เป็นอย่าง
ด้วยปัญญานั้น มีชีวิตเป็นอยู่อย่างประเสริฐ ดังนี้แล.

ตราบไต่ที่ยังเป็นปุถุชนผู้หนาแน่นไปด้วยกิเลส กิเลสยังดับไม่ได้ กิเลสยังไม่หมดไป
ทั้งโลภะ โทสะ โมหะ เป็นต้น แม้จะได้ฟังพระธรรมมาบ้างและมีความเข้าใจด้วยว่า ทุกอย่าง
เป็นธรรม ไม่ว่าโลภะ โทสะ โมหะ ซึ่งเป็นอกุศลธรรม ทั้งยังสามารถบอกได้ว่าเป็นธรรมฝ่าย
ไม่ดี เป็นธรรมฝ่ายดำที่ควรละ แต่ก็ยังละไม่ได้ นี่ก็แสดงให้เห็นถึงความเป็นอนัตตาของสภาพ
ธรรม ไม่อยู่ในอำนาจบังคับบัญชาของใครทั้งสิ้น ถ้ายังไม่เข้าใจว่า ธรรมเป็นอนัตตาจริงๆ
ก็ไม่มีทางที่จะละโลภะ โทสะ โมหะ และอกุศลธรรมใดๆ ได้เลย ทั้งหมดทั้งปวงนั้น ต้องเป็น
ความเข้าใจถูกเห็นถูกจริงๆ ความเข้าใจถูกเห็นถูก คือปัญญา สามารถทำให้อกุศลธรรม
ที่เคยมี ค่อยๆ ลดน้อยลงไปได้ และสามารถดับได้ในที่สุด ซึ่งจะเห็นได้ว่า พระอริยบุคคล
ทั้งหลายในอดีต ก่อนที่ท่านจะได้บรรลุเป็นพระอริยบุคคลชั้นต่างๆ นั้น กิเลสอกุศลธรรมที่
ท่านได้สะสมมา ก็เกิดขึ้นตามเหตุปัจจัย แต่เพราะความสมบูรณ์พร้อมของปัญญา อันเกิดจาก
การอบรม ก็สามารถดับกิเลสได้ตามลำดับ และกิเลสที่ดับได้แล้ว ก็ไม่เกิดอีกเลยในสังสารวัฏฏ์
นี่คือผลของการอบรมเจริญปัญญา

ในชีวิตประจำวัน ประโยชน์ของการมีชีวิตคือ เพื่ออบรมเจริญปัญญา จากที่ไม่เคยเข้าใจ
ความจริง จากที่เต็มไปด้วยความมืดคือ อวิชชา ก็จะค่อยๆ เข้าใจขึ้น สะสมความเข้าใจถูก
เห็นถูกในสภาพธรรมซึ่งเป็นสิ่งที่มีจริงยิ่งขึ้น เมื่อมีปัญญาเจริญขึ้น ก็จะทำให้เป็นผู้มีชีวิตที่
ดำเนินไปด้วยปัญญาตามที่ตนมี เปลี่ยนจากที่เคยอยู่ด้วยอกุศลประการต่างๆ มากมาย มีโลภะ
โทสะ โมหะ เป็นต้น เป็นผู้อยู่ด้วยกุศลที่เพิ่มขึ้น ปัญญาซึ่งเป็นสภาพธรรมที่เข้าใจถูก เห็นถูก
นี้เอง จึงเป็นเครื่องนำทางชีวิตที่ดีเป็นอย่างยิ่ง

บุคคลผู้มีปัญญา ย่อมรู้ว่าอะไรควร อะไรไม่ควร อะไรถูก อะไรผิด แล้วน้อมประพฤติปฏิบัติในสิ่งที่ถูกต้องยิ่งขึ้น ไม่ประมาทในการเจริญกุศลทุกประการ จึงเป็นเสมือนมีเครื่องปกครอง หรือเครื่องนำทางชีวิตที่ดีว่า สิ่งนี้ท่านควรทำ สิ่งนี้ท่านไม่ควรทำ สิ่งนี้ควรอบรมให้เจริญมากขึ้น เป็นต้น เพราะปัญญาคือค่อยๆ เพิ่มขึ้นนั่นเอง ดังนั้น สิ่งทีประเสริฐสำหรับชีวิตของทุกคนก็คือ ปัญญา แล้วปัญญาจะมาจากไหน ปัญญาไม่ได้เกิดขึ้นเอง แต่ต้องอาศัยเหตุคือการฟังพระธรรมที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงแสดง จากกัลยาณมิตรผู้มีปัญญา โดยไม่ขาดการฟัง ไม่ขาดการพิจารณาไตร่ตรองพระธรรม ไม่ประมาทในพระธรรมแต่ละคำที่ได้ยินได้ฟัง เพราะพระธรรมเป็นสิ่งที่ล้ำค่า เป็นสิ่งที่ประเสริฐ ทำให้ผู้ศึกษาได้เข้าใจสภาพธรรมที่มีจริงๆ ในขณะนี้ ตามความเป็นจริง.

[ชมรมบ้านธัมมะ มศพ. : www.dhammadhomefellowship.com , โทร . ๐๘๕- ๖๒๑๗๑๐๖]